põlwes ja ilma Jumalata elanud. Kuida aga juba wana tark paganausuline Senecca ütleb, ei ole ükski rahwas nii toores ja tallitsemata olnud, et tema üht Jumalat ei uskunud, aga nemad ei ole õiget Jumalt tunnud ja on keeletumate Eba-Jumalate juure läinud. Mis Eba-Jumalad neil aga olnud, selleſt teame meie wähe ütelda. Sõna „Jumal", millega Eeſtlaſed tänaſel pääwal tõſiſt ja igaweſt Jumalat tähendawad, laſeb arwata, et mitme põhjapoolise rahwa „Jumala", ka wanaiſt Liiwimaa rahwaiſt on auustatud ſaanud. Johannes Schefferus tunnistab aga mitme kirjamehe järel, et Jumala kuju olnud puuſt nikerdatud, ühe wana mehe näuline, kes altari peal istunud ja kellel 12 kalli kiwiga kaunistatud kroon peas olnud, kui ka kuldne ahel kaelas ja hõbene ehk kuldne waagen süles, kuhu rahwas oma jõudu mööda kuld ehk hõbe raha ohwriks ſiſſe pannud. See Eba-Jumal olnud ühes metſa tukkas, ilma katuſeta ja ilma ſeinadeta, ainult üheſt aiaſt ehk istutatud põeſastiku ridaſt piiratud. Selleſt wõib arwata, et endiſed Eeſtlaſed ja Lätlaſed üht ja ſedaſama Eba-Jumalat teeniſiwad, kui ka igaüks oma keelt mööda, kaheſuguſe nime all. Kummagil ei olnud templeid ehk kirikuid, waid nendel oliwad ſelle aſemel pühitſetud metſa tukad ja puud (hiied). Ka kaua päraſt Ristiuſu kuulutamiſt on nemad



weel paksu metſade kinkude peal üht kõrget puud ladwani kirjuks nikerdanud, lintidega ja pärgadega kaunistanud ja ſelle all ohwritega Eba-Jumala teenistuſt pidanud. — Kelch arwab, et Wana-Eeſtlaſed raha tundſiwad, juba ſellepäraſt, et rahal oma Eestikeeli nimi on. Wiſt on nemad oma Jumalale ka raha ohwerdanud, ja ka weel päraſt ſeda on mitmes paikas kiwide peale raha maha pandud ja on raha hallikateſſe wiſatud. (Selle kirja ülespanija on omal noorel põlwel taks kord kalja raba ja ühe raha tüki ristikiwide peal leidnud.)

Peale „Jumala" on Wana-Eeſtlaſed wiſt ka põhjamaa Sõea-Jumalat, Thori teeninud. Omas wõitlemistes Sakslaste wasta on nemad: „Thor awita" hüüdnud ja ſelleſt on umbkeelised aealou kirjutanud arwanud, et nende Sõea-Jumala nimi Thorapiita olnud. (Selle kirja ülespanija leidis aastal 1865, Saulepa waldas ühe tamme, mida rahwas „Tori tamm" nimetas. Selle ligidal ſai üks uus talukoht aſutatud ja jäädawaks mälestuſeks „Toritamme" nimetatud.) Kelch kirjutab:

„Ka ei wõi kahtluſt olla, et need õnnetumad inimeſed päikeſt, kuud, müristamiſt ja wälku, ja teiſi asju jumalikult auustaſiwad. Johannes Lasicius, üks Poolamaa kirjamees kirjutab: Nemad auustaſiwad Kõue-Jumalat, P e r k u n u s nimetatud. Kui müristas, ſiis wõtſiwad nemad